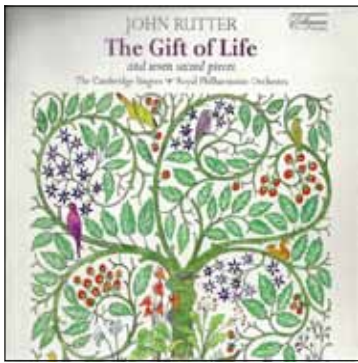

CD HEDENDAAGS

**Eer aan de schepping
John Rutter**

De populaire Britse toondichter John Rutter is onlangs zeventig geworden, maar hij denkt volstrekt nog niet aan ophouden. Met zijn *The Gift of Life* (vrij vertaald 'Het leven is een geschenk') bevestigt hij eens te meer zijn reputatie. Rutter is een knap vakman die warme en opwekkende, vooral kerkelijke liederen schrijft. Een componist die met zijn werk niet mokkend blijft huizen in een ivoren toren, maar die bij gewone mensen diepe emoties kan opwekken.

Bakken kritiek zijn er in de loop van zijn carrière al uitgestort over Rutter. Tegelijk zijn er slechts weinig collega's die evenzeer door het publiek zowel als door de koren op handen worden gedragen. De componist zelf trekt zich van al die heisa weinig aan. Hij volgt zijn eigen pad. Zijn doel is religieuze muziek te schrijven die ook niet-kerkse mensen aanspreekt. Het gaat hem om het oproepen van een sfeer waarin mensen aanspreekbaar worden voor en door God.

Op deze nieuwe cd worden twee types werken bijeengebracht. De eerste zes vormen een loflied op de schepping. Die cyclus is bedoeld als tegenhanger van Rutters *Requiem* uit 1985. Twee van de zes teksten zijn van zijn hand. Ze vertellen over de „boom des levens”, die meermaals in de Bijbel ter sprake komt.

Naast die mooie en vloeiende cyclus bevat de cd nog zeven andere recente koorwerken van de componist. Het eerste daarvan schreef hij naar aanleiding van de achthonderdste verjaardag van de beroemde *Magna Charta* uit 1215, een belangrijk vrijheids-charter van de Engelse koning, en klinkt voor niet-Britten wellicht iets te patriottisch. Het tweede, *A Flower Remembered*, dat de slachtoffers van de kernramp in Fukushima in 2011 herdenkt, zal beslist eenieder naar de keel grijpen.

De cd besluit met drie verfijnde en gloednieuwe kerstliederen: *Christ is the Morning Star*, *All Bells in Paradise* en *Rejoice and Sing*, een waar genoegen te midden van al de banale muzak waarmee we in de kersttijd al te vaak bestookt werden. Dit is dan ook John Rutter op en top. (JC)

John Rutter, *The Gift of Life. Six Canticles of Creation and Seven Sacred Pieces*, door The Cambridge Singers & het Royal Philharmonic Orchestra onder leiding van John Rutter, wereldpremière, Collegium Records (distributie harmonia mundi), COLCD138, 22,00 euro.

CD KLASSIEK

**Aan de afgrond
Robert Schumann**

Tijdens het carnavalsfeest van 1854 in Düsseldorf probeerde toondichter Robert Schumann een einde aan zijn leven te maken door van een brug over de Rijn te springen. De poging mislukte en Schumann werd overgebracht naar een inrichting voor geesteszieken in Bonn, waar hij in 1856 overleed. Het drama maakte een einde aan een wonderlijke componistencarrière.

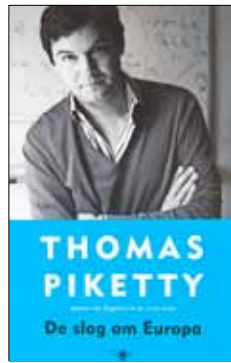
Schumann schreef veel werk voor piano solo in de jaren 1830. Na zijn huwelijk met de begaafde pianiste Clara Wieck verlegde

hij zijn interesse, maar het weinige pianowerk uit de laatste fase van zijn carrière is hoogst interessant, omdat Schumann daarin een meer impressionistische muziekvorm aankondigt. Een voorbeeld is *Waldszenen* uit 1848.

De Koreaanse Jinsang Lee presenteert bij Naxos de wonderlijke cyclus *Die Gesänge der Frühe* (Ochtendliederen), opus 133. De componist schreef het werk in Düsseldorf tussen 15 en 18 oktober 1853, enkele maanden vóór zijn ineenstorting. Slechts drie dagen vóór zijn zelfmoordpoging beschrijft Schumann het werk als „een schildering van de natuur, maar dan op een wijze die meer uitdrukkingen biedt dan de schilderkunst zelf”. Lee nam het op samen met pianosonates van de meester. (EDS)

Robert Schumann, *Piano Sonatas for the Young. Opus 118/5. Gesänge der Frühe*, door Jinsang Lee (piano), Naxos, 8.573436, 20,00 euro.

BOEK ACTUALITEIT

**Failliet Europa?
Thomas Piketty**

Thomas Piketty, econoom uit Parijs, is de intellectuele ster van deze tijd. In september 2013 bracht hij *Le capital au XXIe siècle* uit, een klepper van wel zeventienhonderd bladzijden waarin met cijfers en grafieken wordt aangetoond dat ons economische systeem bol staat van de ongelijkheid. De vermogensongelijk-

heid, stelt Piketty, neemt toe en de kloof tussen arm en rijk wordt almaar breder en dieper. Slechts een piepklein deel van de wereldbevolking heeft toegang tot het kapitaal. Pas na een Engelse vertaling kende het boek wereldwijd succes.

Het pas verschenen *De slag om Europa* is een herwerking van een bundeling columns die Piketty vooral tussen 2008 en 2012 in de Franse (linkse) krant *Libération* schreef over economische en politieke kwesties. Een aantal van die columns, bijvoorbeeld over de socialist François Hollande die het Franse presidentschap veroverde, is zonder meer gedaateerd. Het merendeel is echter duiding bij de financiële crisis uit de jaren 2008-2010.

De in 2012 verschenen bundel werd aangevuld met columns die Piketty wijd en zijd publiceerde na het verschijnen van zijn beroemde boek en waarin hij zich bezon over uitwegen uit de Europese schuldencrisis. De inte-

ressante centrale vraag luidt of de Europese Unie in staat is het op hol geslagen kapitalisme opnieuw onder controle te krijgen.

Piketty biedt één duurzame oplossing aan: de schulden van de eurolanden samenvoegen en een eenheidsschuld scheppen, de eurobonds. Hij stelt vast dat overal de volksklassen zich afkeren van het politieke systeem. Er is lef nodig om het hele Europese systeem te hervormen. Louter aanpassen en blijven zweren bij overleg tussen regeringen volstaat niet meer. (EDS)

Thomas Piketty, *Slag om Europa, De Bezige Bij, Antwerpen, 2016, 199 blz., 9,99 euro, ISBN 978 90 2349 426 3.*

BOEK ROMAN

**Verloren leven
Chico Buarque**

Francisco (bekend als Chico) Buarque de Hollanda e Janeiro, is een gerespecteerde Braziliaanse zanger, componist, dichter, en schrijver. Tijdens de militaire dictatuur in zijn land

(1964-1984) verbleef hij een tijdlang in Italië, waar hij zijn eerste successen kende. Met liedjes en teksten vormde hij een van de vooraanstaande artiesten-oppo-

santen. Sinds zijn romandebuut *Estorvo* (Onrust) in 1991 is Buarque bovendien een alom geliefde en veelgeprezen auteur. *Mijn Duitse broer* is de roman van zijn leven en balanceert voortdurend tussen feit en fictie. Toen de kunstenaar 22 jaar was, hoorde hij voor het eerst over het bestaan van een halfbroer in Duitsland. Die broer is de vrucht van een relatie die zijn vader had in het Berlijn van de jaren dertig van de vorige eeuw, toen hij daar werkte als buitenlandcorrespondent voor een Braziliaanse krant.

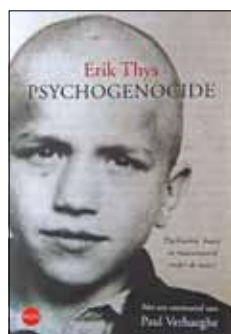
Bij de ik-figuur groeit het verlangen te weten wat er met zijn

broer gebeurde evenals de angst dat hij de dood zou hebben gevonden in een concentratiekamp. Chico Buarque speelt met het verhaal van de zoektocht van de verteller naar de halfbroer die hij nooit ontmoette.

Fragmenten van documenten gidsen de lezer door de geschiedenis en zo komen we op het spoor van de DDR-burger Sergio Günther die we echter ook nooit ontmoeten. (EDS)

Chico Buarque, *Mijn Duitse broer, De Bezige Bij, Amsterdam, 2016, 287 blz., 22,90 euro, ISBN 978 90 2349 269 6.*

BOEK GESCHIEDENIS

**Onwaardig leven
Erik Thys**

Bij onze oosterburen is het woord *Euthanasie* volstrekt taboe. Zij gebruiken haast altijd en veel liever *Sterbehilfe*. Dat heeft te maken met de georganiseerde massamoord van de nazi's op Duitsers met een psychiatrische problematiek of mentale handicap. Naar schatting 300.000 personen werden met injecties of door vergassing gedood in gespecialiseerde medische instellingen in heel Duitsland, nog vóór de Holocaust op Joden en zigeuners een aanvang nam.

Erik Thys, psychiater in Kortenberg en Elsene, beet zich vast in de materie van de 'psychoge-

nocide' en schreef er een hoogst intrigerend boek over. Eerste vaststelling is dat het plan om *Erbkrankten* en ander 'onwaardig leven' te doden – *beseitigen* was destijds de geijkte uitdrukking – reeds in de jaren 1920 gestalte kreeg. Hitler formuleerde het plan al in 1925, in zijn boek *Mein Kampf*. Door het sociaaldarwinisme beïnvloedde artsen namen het over, planden en organiseerden de massamoord.

In oktober 1939 ondertekende Hitler een machtiging die het startschot vormde van *Aktion T4*, de planmatige, industriële uitroeiing van psychiatrische patiënten. Zo'n 'Führermachtiging' was hoogst uitzonderlijk. Ze is gedateerd op 1 september 1939 en volgens de filosofe Hannah Arendt te beschouwen als het eerste oorlogsbevel.

Adolf Hitler had lang gewacht met *T4*, omdat hij weerstand vanwege de Kerken verwachtte. In juni 1941 protesteerde bisschop Clemens von Gallen vruchteloos. Een preek van hem tegen *T4* werd door geallieerden als vlugschrift verspreid. Op 24 augustus 1941 beval Hitler *T4* op te schorten, maar de technieken van vergassing werden vervolgens elders gebruikt.

Erik Thys verwerkt in zijn boek veel levensverhalen van slachtoffers, wat het relaas levensecht maakt. Een van hen is de Oostenrijkse Aloisia Veit die op 41-jarige leeftijd schizofreen werd en in 1940 werd vergast. Ze was een achternicht van Adolf Hitler. Het grootste geheim was nog dat Hitler in 1918, na nare frontervaringen, zelf in psychiatrische behandeling was geweest.

Veel aandacht heeft Thys voor de outsiderkunst uit die tijd. In het voorwoord zegt psychiater Paul Verhaeghe: „Het verband met de hedendaagse psychiatrie is duidelijk voor wie het wil zien.” (EDS)

Erik Thys, *Psychogenocide. Psychiatrie, kunst en massamoord onder de nazi's*, Epo, Berchem, 2016, 313 blz., 24,50 euro, ISBN 978 94 6267 047 1.